

prohibetur & adulterium, & iudices constituuntur, qui de causis matrimonii cognoscant.

LIBER QVINTVS.

Hic tanto tamque formidabili bello, causam quoque dederunt importuni quidam concionatores. In quibus erat primi nominis Thomas Muncerus, qui tandem ommissa Evangelii prædicatione, nouum quoddam doctrinæ genus proposuit. Est oppidum Alstetum ad fines Turingiæ, ditionis Electoris Saxonie principis. Huc ibi commigrauit ille, cœpit docere primùm, non solum aduersus Pontificem Romanum, sed ipsum quoque Lutherum, vtriusque doctrinam esse impuram & vitiosam. Pontificem nimium duris legibus atque vinculis alligasse hominum mētes. Lutherum soluisse quidem ea vincula, sed in partem contrariam peccare, nimumque indulgere, nec ea tradere quæ sunt spiritus. Hoc etiam docebat, patrefacere Deum per somnia voluntatem suam, in iis que propositi sui fundamentum collocabat, & cuius fortè somnium explicari poterat, hunc magnis laudibus pro concione celebrabat. Nam ex reuelationibus Diuinis iudicandum esse dicebat ex Bibliis. Quum hac ratione multos sibi conciliaffet, paulatim ad illud, quod iam pridem conabatur, accessit, & in eo quod supra diximus oppido, cœpit eorum nomina conscribere, qui facta societate per iusurandum

*Thomas
Muncerus
seditiones
conciat*

randum promittebant auxilia, quò videlicet impiis interfectis noui substituerentur Principes ac Magistratus. Nam à Deo sibi mandatum esse profitebatur, vt sublatis illis constitueret nouos. Eiectus à Friderico Saxonix principe, Noribergam venit, postquam aliquot menses delituerat. Illinc extrusus, Mulhufium se contulit, oppidum Turingix, vbi docendi munus consecutus est. Et quia senatui minus erat acceptus, effecit tumultuante plebe, vt nouus ibi crearetur Magistratus. Bonorum quoque communionem humanitati communis consentaneam docebat, vt & dignitate sint omnes æquales, & cõditione liberi, & promiscuè bonis omnibus vtantur. Quò factum est, vt vulgus ab operis atque labore desisteret, & qua quisque recareret, eam ab aliis, qui abundabant, etiam inuitis acciperet. Hæc ille per menses aliquot agitabat: & quum iam per Sueuiam atque Franconiam essent in armis homines plebei ac rusticani, ad quadraginta millia, & magnam nobilitatis partem profligassent, complures etiam arces atque castella diripuissent ac incendiissent, vt dictum est, cœpit & ipse manus admoliri, & conflatis in æde Franciscanorum machinis bellicis, maximam hominum multitudinem ex agris ad se perduxit, opinione prædæ ac melioris fortunæ. Et quò facilius rem conficeret, dimissis literis ad opifices, qui metalla per agrum

Friderici
Saxonis
mors

Mansfeldensem effodiunt, grauiiter eos monebat, vt in Principes nullo discrimine facerent impetum, fore enim, vt qui iam per Franciam essent expediti, propius ad Turiniam accederent. Ad hoc ipsum tempus mortem obiit Fridericus princeps, non relictis liberis. Nam in cœlibatu vixerat, & successorem habuit Ioannem fratrem germanum. Muncerus omnes vbique iam defecisse credens, Mulhusio profectus cum trecentis, coniungit se Frācusianis. Vicini Principes equitatum conscribunt ad mille quingentos, & peditatum non magnum. Hi erant Saxonix princeps Elector Ioannes, eiusque patruelis Georgius, Hesiæ Lantgrauus Philippus, & Brunsvici dux Henricus. Non longè à Francusio confederant rusticani in monte, & contractis curribus, muniendi sui causa, difficulter poterant adiri. Sed neque tormentis nec armis erant idoneè instructi, & plerique omnes rei militaris imperiti. Quapropter etiam Principes miseratione quadam impulsis, missis internuntiis hortabatur, vt traditis modò seditionis auctoribus, ab armis discederent, & impunitate proposita, domum redirēt. Muncerus autè de suo periculo sollicitus, prodit in concionem, & ad magnam seueritatem vultu cōposito, Videtis, inquit, fratres & commilitones, tyrannos adedò animo deiectos, nihil vt aduersum

Munceri
oratio im-
piæ

vos audeant moliri. Conditiones autem deferunt ineptas & ridiculas, vt armis vos exuant. Iam verò constat vobis actionem hanc auspiciatum esse me, non mea quadam auctoritate, sed iussu Diuino. Quod quum ita sit, meum est officium & vestrum etiam, obtemperare, neque stationem hanc deferere, in qua Deus ipse nos collocauit. Non dubium est autem, quin ex animo cedant omnia. Videbitis ipsi manifestum auxilium Dei. Quicquid enim est hostium vbique, profligabimus. Nam ipsemet coram mihi promissit, ipsemet, inquam, qui fallere non potest aut mentiri, iussit vt ad hunc modum rem aggrediar, multato Magistratu. Nihil autem vos moueat rationis vestræ iudicium, nihil perturbet obiecta quædam periculi species & vmbra: sed fortiter in hostem impium & consceleratum inuadite. pilas enim omnes, quas illi tormentis eiicient, veste mea sum excepturus. Ecce videtisne quàm habemus propitium Deum? Tollite oculos, & arcum cælestem mihi cernite. Quum enim in vexillo nostro sit idem depictus arcus, clarè significat De⁹ hoc simulachro, quod è sublimi nobis ostentat, ad futurum se nobis in prælio, tyrannis autem nostris interitum & excidium denuntiat. Fortes igitur estote, & Deo gratificaturi, turbam hanc omnem inutile contrucidatote. Facto dicendi sine, trepi

dabant nihilò secius plerique omnes, ob præsentis periculi magnitudinem : sed agebantur omnia tumultuosè, nullo certo vel imperio vel ordine. Deinde erant in ipsis nonnulli profligatæ homines audaciæ, & ad quoduis facinus parati. Hi quum sua sponte ad maleficiũ inclinarent, tum ea, quam diximus, concione magis accendebantur. Sed imprimis excitabat eos ille in cælo consistens arcus. Missus antea fuerat ad eos adolescens nobili genere natus. hunc Muncerus, contra militiæ morem, contraque ius gentium, interfecerat. Eo factò magis exacerbati Principes, committendi prælii dant signum. Ibi tum Hessorum princeps Philippus, licet inter eos ætate minimus, obequitans huc illuc, ad virtutem cohortabatur milites. Mox fit impetus in hostem, & tormentis res agitur. Ibi verò miseri homines, velut attoniti ac mente capti, neque se defendebant, neque fuga salutem petebant : & carmen illud popolare, quo sancti Spiritus petitur auxilium, cantabant. Plerique enim confisi pollicitationibus Munceri, cælestem opem expectabant. Emisisis tormentis, quum in munitiones fieret impetus, ibi demum in fugam coniecti, Francusium petunt. Ex octo millibus ad quinque circiter millia conciderunt. Mox à prælio fuit occupatum Francusium, in eoque trecenti capti, & capite multati. Profu-
gerat

Rusticorũ
clades

gerat in oppidum Muncerus, inque domum
 nō procul à porta sese abdiderat. Huc fortè no-
 bilis quidam diuertit. Eius famulus, quum in
 superiorem ædium partem adscendisset, spe-
 ctandi causa domicilii, reperit quempiam de-
 cumbentem in lecto. Rogat qui sit, an è tumul-
 tu profugerit, an sit è seditionis vnus. Inficiatur
 ille, seque iam pridem ait febricitare. Fortè
 iacebat ad lectum crumena: corripit eam alter,
 vt aliquid auferret prædæ. Postquam aperuit,
 literas offendit, quibus Muncerum admonē-
 bat Albertus Mansfeldius, vt ab incepto de-
 sisteret, nec ad seditionem vulgus inflamma-
 ret. His perlectis literis, rogat num ad ipsum
 eæ sint datæ. Neganti vim intentat. Tum ille
 deprecatur, seque Muncerum esse fatetur. Ca-
 ptus igitur, & quæstioni subiectus, quum præ-
 dolore exclamaret, Saxonix dux Georgius,
 Tu quidem nunc cruciaris, inquit, Muncere:
 sed inuicem cogita miserorum hominum cla-
 dem, qui per te nefariè circumuenti, hodierno
 die perierunt. Tum ille magno cum risu, Hoc
 voluerunt, ait. Postea deductus Helderūgum,
 Mansfeldicæ ditionis oppidum, graui de ipso
 quæstione habita, quid sui fuisset propositi, &
 quos habuisset socios coniurationis, fateba-
 tur. Paulò post adducitur in castra: & tum in
 iis angustiis admodum fuit animo perturba-
 to atque deiecto, neque suæ fidei rationem
 explicare poterat, vt in eo temporis articulo

*Muncerus
 capitur.*

feri solet. Et ipsius confirmandi causa, Brunsvici dux Henricus voce illi præibat. Moriturus autem agnoscebat delictum & errorem, id que palàm profitebatur: & militum septus corona, Principes hortabatur ad maiore clementiam erga miseros homines: ita fore, vt nullum eiusmodi posthac sit ipsis extimescendum periculum. Simul monebat vt sacræ Scripturæ libros, qui sunt scripti de Regibus, diligenter euoluerent. Eo confecto sermone gladio percutitur, & exēpli causa caput eius adfixum hastæ, mediis in campis collocatur. Gliscente per Germaniam dissidio, quum ad turbam atque motum res inclinare viderentur, nondum tamen arma sumpsissent plebei, Lutherus edito scripto monebat omnes, vt à seditione sibi temperarent. Etenim licet terrificus aliquis tumultus & præsens periculum imminere videatur Ecclesiasticis, arbitrari tamē se vel nullum, vel non eiusmodi futurum, qui ditionem ipsorum omnem peruadat, aut potentiam euertat. Nam longè aliam ipsis impēdēre calamitatē, & fore quod post Danielem Paulus etiam prænuntiauit, vt ipsorum tyrannis nulla vi humana, sed aduētū Christi seruatoris, & spiritu Dei corruat. Quare non hoc suum esse consilium, vt armis oppugnentur Pontificii: verū vt Magistratus ad officium illos astringat, in cōque suam ditionem atque ius exerceat, ne sua vel lenitudine vel dissi-

Lutherus
seclare mo-
tus nititur

mu-

mulatione, illorum audaciam & improbitatem confirmet. Ad vulgus autem & imperitam multitudinem quantum pertinet, grauius esse monendos, ne se commoueant, nisi de voluntate Magistratus. Nihil est enim rationis in seditione, & ferè fit, vt innocentes præcæteris luant. Nemo etiam qui turbas moueat excusari potest, quantumuis iustam causam habeat. Vbi autem semel popularis seditio oborta est, boni & honesti homines, vnà cum nocentibus & improbis necessariò pereunt.

Quum eiectus è Saxonix finibus Muncerus, vt antea dixi, oberraret, ac rumor increbuisse eum cogitare Mulhusium: Lutherus ea re cognita, datis ad senatum literis grauius monebat, eum ne reciperent. Esse nanque hominem seditiosum, qui præter vim & latrocinia nihil cogitet. Rectè facturū senatū, si roget ex illo, quis docèdi munus ipsi cõmiserit. Si Deū nominet auctorè, tū iubeāt illū suam vocationē euidēti signo cõprobare. Diximus de plebeis, qui per Sueuiam erant in armis, antequàm Muncerus prodiret in aciem. Hi paulò moderatius rem gerebant initio, & quid à Principibus atque Magistratu fieri vellent, demonstrabant, sedque edito scripto, & si qua in re fallerentur ac errarent, non se fore pertinaces profitebãtur.

Ex his postulatis primum erat, vt ipsis liceret Ecclesiæ ministros eligere, qui

verbum Dei purè doceant, nullis admixtis hominum decretis. Alterum, nolle se posthac vllas dare decimas, præterquàm frumenti. Item, nolle se posthac haberi pro seruis. Non se recufare Magistratum, & agnoscere constitutū esse à Deo, velle etiam in rebus omnibus honestis parere: sed seruitutem illā deinceps nolle ferre, nisi Scripturæ sacræ testimonio demonstretur æquum esse vt ferant. Deinde quòd ipsis interdictū sit capere feras, aues, pisces, nullam habere æquitatem: multò minus quòd plebisque in locis nõ ausingat arcere feras depascentes agros atque segetes. Præterea suam esse voluntatem, vt eæ syluæ, quæ non sunt priuatim emptæ ab aliquo, fiant multitudinis, vt ex iis & ad quotidianum vsũ, & ad ædificationes etiam, quũ opº fuerit, quilibet sibi sumat absque pretio: sicut tamen, vt eorum qui deligentur ad eam rem procurandam, auctoritas interueniat. Ad hæc nolunt grauari incommodis, & insuetis oneribus, nec pendere annum tributum, maius quàm pro modo facultatum. Volunt etiam sibi vendicare fundos atque prata, quæ priuatim quidam vsurpant, quum sint multitudinis. In multis præterea ærariis requirunt maiorem æquitatem. Postremò quòd mortuo patrefamilias vsitatum sit vt vxor atque liberi de suis aliquid bonis dependant, id supramodum iniquum censent: & hoc totum à Magistratu aboleri volunt. Huic illorum scripto promul-

*Lutherus
plebeorum
postulata
redarguit*

promulgato, Lutherus, ad quem prouocauerant, respondet, & ad illos oratione conuersa hypocrisim & temeritatem illorum acriter obiurgat. Causa cur hypocrisim & falsum Euangelii titulum, quo se venditabant tantoperè illis obiicit, hæc erat, quòd in suis illis literis omnibus, quum ad societatem alios inuitarent atque cogèrent, ad arma se venisse dicebant præcepto Diuino, & reipublicæ charitate quadã, vt Euangelii doctrina celebretur & augetur & retineatur: vt veritas & iustitia & vitæ honestas propagetur, & vt sibi suisque consulât, ne qua vi deinceps opprimantur. Quumque ad hunc modum sui facti rationem explicassent, paucis verbis mandabant vicinis, vt statim & è vestigio sumptis armis accurrerent, opemque ferrent: sin minus, tum se quamprimum ad ipsos cum copiis omnibus esse venturos minabatur. Quum ad hunc modum iis respondisset Lutherus, Principes etiam & nobilitatem sui commonefacit officii, vtque furori cedant, & imminentem procellam sapienter depellant, consulit. Sic vtrisque sigillatim commonefactis, communem illis epistolam scribit, & quòd malam vtrique causam tueantur ostendit. Monet vt ab armis discedant, & disceptatione litem finiant. Magistratui quidem demonstrat, quàm tetri semper fuerint atque funesti tyrannorum, plebi verò quàm infelices & calamitosi seditiosorum exitus, qui sum

pris armis, in Magistratum proterui fuerunt. Vnum imprimis deplorat, quòd quum vtrinque mala conscientia belligerentur: Principes quidem vt suam tyrannidem confirmet, alii autem vt quod cupiunt, seditiosè perficiant: animæ iacturam faciant omnes, quicumque hoc in bello cadunt. Deinde Germaniæ vicem deplorat, quæ ciuili hoc bello sit interitura profus. Facile quidem arma sumi, verùm non ita facile quum volumus deponi. Hortatur vt per bonos viros vtrinque delectos causa disceptetur. Magistratus de summo iure aliquid remittat: plebei vicissim acquiescant recta momentibus, & à postulatis nonnullis etiam discedant. Dum hac ratione tumultum sedare studet, illi per Franconiam, alissque in locis subitò progressi, non Pontificiis modò, sed nobilitati quoque bellum faciunt, & longè latèque grassantur, sicut diximus. Ibi tum Lutherus alio euulgato scripto, hortatur & instigat omnes, vt velut ad commune restinguendum incendium, sic ad istos consceleratos & nefarios latrones ac parricidas trucidandos accurrant, qui & fidem Magistratui datam turpissimè violarint, & alienas possessiones per vim occupent, & hanc tam horrèdam impietatem atque nequitiam, Christiani nominis tegumento circumuestiant. quo quidem nihil indignius, nihil turpi⁹ excogitari possit. Illa etiã quibus vtuntur argumèta paucis refel
lit

lit. Hunc Lutheri libellum, vt nimis acrem & cruentum, multi passim vituperabāt: ipse verò prolixè respódet, & sententiã suam tuctur.

Quum turbulentus admodum esset Germaniæ status, & à Turca etiã graue periculum impenderet, Cæsar datis Toletio literis ad vicissimum quartum diem Maii, conuentum indicit Imperii, vt ad Calendas Octobres Auguste sint omnes, deq; republica tractët. Quòd si non possit coràm ipse interesse, daturum se dicit aliis negotiũ, qui suũ locum expleant. Hæ literæ ferius redditæ fuerunt in Germania, nẽpe ad decimum tertium Augusti diem. Quapropter de Ferdinandi Regis, quem Cæsar sibi legauerat, & aliorum voluntate, productº fuit hic dies ad Martiniana seu Nouembris diem vndecimum, vt lóginquiores etiam ad iter sese comparare possent. Is de quo suprà dictum est Carolo stadium à Luthero dissentiens, Wittembergæ relicta, clandestinis illis doctoribus, qui visiones & colloquia cum Deo simulabant, vt antè diximus, multum erat familiaris. Hæc potissimũ de causa Saxonie princeps finibus illi suis interdixerat. Ipse verò libellis editis Lutherum & collegas insectabatur, vt novos Romani Pontificis adulatorem, quasi de missa, de delictorum confessione, de statuis, & id genus aliis malè docerent. Illa etiam Christi verba, Hoc est corpº meum, sic interpretabatur, Hic sedet corpus meum.

Conuentus
AUGUSTI.

*Carolofta-
dus Vvit-
temberga
pulfus.*

Deinde nec à Principe quidem abftinens, fortunam & exilium fuum odiofius exagitabat, eiusque rei culpam in Lutherum conferebat. Poftea verò quàm illa feditio popularis oppreffa fuit, & profligati rufticanorum exercitus, quum paflim ad fupplicia multi raperentur, Caroloftadius in magnis pofitus anguftiis libellum efficit, quo fe diligenter & folicitè purgat, & fcriptis literis valde orat Lutherum, vt & hunc libellum edat, & fuam innocentiam tueatur, ne indicta caufa vitæ & bonorum difcrimen fit adeundum immerenti. Lutherus edita epiftola, tametsi grauitè à fe diffentiat ille, tamen quòd in iis difficultatib⁹ ad fe cõfugiatur ille potius quàm ad alios, qui ipfum in fe concitarint, nolle fe fpem illius atque fiduciam fallere dicit. Per hos ferè dies Lutherus quandam è facris (vt aiunt) virginibus, in matrimonium ducit. Qua quidem re magis in fe concitauit aduerfariorū criminationes. Tunc enim planè ipfum furere, & fatanæ factum effe mancipium clamabant. In hoc ipfo tempore Vlrichus Zuinglius, ecclefie Tigurinae minifter, in rebus omnibus propè cū Luthero confentiens, de Cœna Domini diuerfum ab eo docebat. Nam illa Chrifti verba, Hoc eft corpus meum, Lutherus intelligit fimpliciter & nudè, nec aliam admittit interpretationem, & corpus atque fanguinem Chrifti verè effe in pane ac vino, & fic etiam ore percipi dicit.

*Lutherus
uxorem
ducit*

Zuin-

Zuinglius autem contendit esse tropum, & id genus alios complures ait in Bibliis reperiri, & ea que diximus verba sic exponit, Hoc significat corpus meum. Ei subscripsit Ioannes Oecolampadius, ecclesiæ Basiliensis minister, & sic interpretatur, Hoc est corporis mei signum. Nec valde dissentiebat ab illis Carolostadius, qui exponebat, Hic sedet corpus meum. Vtrinque res magna contentione fuit multisque scriptis agitata. Lutheri sententiam probarunt Saxones, Heluetii verò, Zuinglii, Secuti sunt alii qui secus explicarunt: sed vna est horum omnium opinio, corpus & sanguinem Christi spiritualiter non corporaliter, nec ore sed corde sumi. Per triennium & eò amplius duravit hoc dissidium, studiis hominum huc illuc inclinãtibus. Marpurgi demum in colloctionem ventum est, auctore potissimum Lantgrauio. Erat per id tempus Augustæ Vindelicorum indictus à Ferdinando rege conuentus. Quia verò perpauca eò venient ob eam, de qua dictum est, seditionem popularem, dilata res fuit in annum sequentem, ad Calendas vsque Maii, quod ad tẽpus, ipsum quoque Cæsarem ex Hispaniis ad futurum, spem faciebat Ferdinandus. Ei conuentui designatur Spira. Dum Galliæ rex Franciscus in Hispania captiuus detinetur, eius mater Loisia summam rerum administrabat, & retinendi Pontificis causa, tum aliis de rebus,

*Clemens
ad sena-
tum Pari-
sien.*

tum quo esset erga Romanam ecclesiam animo quaque obseruantia, literis & internuntiis illi significabat. Clemens ergo septimus datis literis ad senatum Parisiensem, vulgò parlamentum vocant, ex illa se cognouisse dicit, quemadmodum & per Galliam serpere iam incipiant impiarum hæresum mala: & ipsi prouidenter atque prouidè quosdam delegerint, qui dent operam, vt in eos qui fidem ac veterem religionem oppugnare conantur, animaduersio fiat. Hos ipsos ad eam rem delectos, auctoritate sua comprobat. In hoc nimirum tanto tamque graui tumultu, quem satanæ malitia, & satellitum illius furor ac impietas excitabit, dicit omnibus elaborandum esse, vt salus omnium communis conseruetur. Quandoquidem hæc rabies non religionem modò, sed omnem principatum, nobilitatem, leges, ordinésque confundere ac permiscere cogitet. Se quidem nulli parcere neque labori neque curæ, vt medicinam huic malo faciat.

*Iacobus
Faber*

Per absentiam quoque Regis captiui, Parisienses theologi Iacobum Fabrum Stapulensem, cuius & de philosophia multi extant libri, & de sacris etiam rebus, exagitabant: ita quidem vt ille deserta Gallia migraret aliò. Certior autem de eo Rex factus, commendatione potissimum suæ sororis Marguaritæ, quæ Fabrum propter virtutem amabat, dat literas ad senatum Parisiensem, audire se litem esse motam apud

apud ipsos Iacobo Fabro & quibusdam aliis præstantibus viris, theologorum impulsu, qui Fabrum imprimis valde oderunt. Et quia tam apud Hispanos, quã apud Italos, magna sit virtus & doctrinæ eius opinio: idcirco graue sibi futurũ, si qua creetur ei molestia vel periculum innocenti. Quũque viris doctis omnem deinceps benevolentiam præstare cogitet, ideo mandare, si quæ sit post abitionem suam instituta lis in illos & actio, ne longius progrediantur, sed omnino superfedeant, donec vel ipse reuerterit, vel aliud decretũ fecerit. Hæ literę datæ Madrici, oppido Hispaniæ ad duodecimũ Nouẽbris diẽ, tenatui Lutetiæ redditæ sunt eiusdem mensis die vigesima octaua. Est hoc omnino velut insitum superioris ætatis theologis, vt viros doctos exagitent. Huius autem rei causa est, quòd inscitiam suam vident esse despectam. Hoc anno mutatus fuit reipublicæ status per Prussia, quæ est extrema Germaniæ prouincia, versus mare Balticum. Repetemus autem rem paulò altius. Hérico sexto Friderici Barbarossæ filio, Cæsare, quum pro recuperanda Hierosolyma Christiani bellum gererent, institutus est ordo militum, vt vocant, Marianorum Teutonicorum. Qui quoniam pro religione pugnant, crucem albam in vestibus ferebant, velut insigne quoddam ac notam suæ professionis. Fuit hoc ad annũ salutis m. c. nonagesimum.

*Prussia liti-
storia*

Eius ordinis primus Magister fuit electus, vt memorix proditum est, in castris ad urbem Ptolemaida. Prussiam deinde subegerunt illi, Friderico secundo Cæsare. Et quum auctis viribus bella gessissent aliquandiu cum Polonia regibus, prælio victi, fidem per iusiurandum dederunt Casimiro Poloniae regi, patri Sigismundi. A primo Magistro vsque ad Albertum Marchionem Brãdeburgicum, intercesserunt triginta tres. Electus fuit anno salutis M. D. XI. Per biennium graue bellum gessit cum Poloniae Rege Sigismundo. cum quo tandem pacem facit, ei que fidem dat, vt præcipuo suo Magistratui, & Euangelii doctrinam suscipit, & mutato ordine Prussiam sibi vendicat, & qui fuit antè Magister, iam de voluntate regis Dux Prussiae salutatur: & aliquantò post in matrimonium ducit Friderici Daniae regis filiam Dorotheam, & academiam Conigspergi (Montem regium vocant) instituit. Eo facto vniuersum ordinem in se concitauit. Nam etsi Prussiam tenebat, ac Poloniae Regis præsidio nitebatur: tamen de communi consensu Waltherus Cronbergus ei successus est, qui priscum nomen atque statum repræsenteret.

LIBER SEXTVS.

Lutherus
ad regem
Angliae

DE scriptis aduersariis Angliae Regis & Lutheri supra diximus. Quum autem in terea quædam audisset Lutherus, quæ ad Re-

gis